

Haal hbo-talent en kennis in huis Hoe kun je als bedrijf meedoen aan een 'werkend leren'-traject?

Het aantrekken en behouden van goed geschoold personeel is gezien de arbeidsmarktkrapte nu meer dan ooit van belang. Bedrijven die het opleiden en ontwikkelen van hun medewerkers stimuleren worden vaker gezien als aantrekkelijke werkgever. Door het stimuleren van talentontwikkeling haal je nieuwe kennis en vaardigheden je bedrijf binnen, waardoor je makkelijker kunt groeien en innoveren. De Mkb-route in het hbo zet in op meer samenwerking tussen mkb-bedrijven, brancheverenigingen en hogescholen bij het ontwikkelen van opleidingstrajecten in het hbo die voor het mkb relevant zijn.

Mbo-studenten lopen tijdens hun opleiding vaak stage in een mkb-bedrijf of zijn daar al aan het werk. Voor hbo-studenten (vanuit mbo én havo/vwo) is een stage- of werkplek in het mkb niet vanzelfsprekend. Terwijl het mkb ook hun veel te bieden heeft! Een Mkb-route in het hbo kan hbo-studenten helpen bij het optimaal benutten van een werkplek als leerplek. Daarnaast willen ook mbo-studenten en (in beperktere mate) havisten een vervolgstap in het hbo in combinatie met betaald werk doen.

Op een aantal hogescholen worden al Mkb-routes aangeboden. In deze handreiking delen we hun ervaringen en best practices en verspreiden we de kennis die zij hebben opgedaan.

NB: Bij deze handreiking moet worden opgemerkt dat hogescholen geaccrediteerd zijn en werken met verplichte einduitkomsten en competenties die nodig zijn voor het verstrekken van een diploma. Dat betekent dat er slechts beperkt ruimte is om een Mkb-route te flexibiliseren met gebruikmaking van leeruitkomsten. Ook individuele maatwerktrajecten zijn niet mogelijk. Hogescholen kunnen wel een programma flexibel aanbieden en onderdelen toevoegen of meer op maat maken ten behoeve van en naar aanleiding van afspraken met het mkb of een brancheorganisatie.

Er zijn hoe dan ook verschillen tussen opleidingen en het is belangrijk dat student, bedrijf en hogeschool heldere onderlinge verwachtingen hebben voorafgaand aan de start van de opleiding.

1.1 Wat is de Mkb-route in het hbo?

De Mkb-route is een hbo-opleiding waarin werken en leren tegelijkertijd plaatsvinden én inhoudelijk met elkaar verbonden zijn. Een hbo-student is of komt in dienst van een mkb-bedrijf en wordt daar, werkend en lerend, opgeleid voor een formele graad in het hoger beroepsonderwijs. Dit kan een Associate degree (Ad) of bachelordiploma zijn. Beide hebben een erkend hbo-diploma. Tegelijkertijd volgt de student parttime onderwijs op een hogeschool. Een Mkb-route in het hbo is:

- een tweejarige Associate degree (Ad)* of vierjarige bacheloropleiding in het hbo, die beide leiden tot een erkend hbo-diploma;
- waarin leren en werken tegelijkertijd plaatsvinden en met elkaar verbonden zijn, net als in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) in het mbo;
- het grootste deel van het leren op de werkplek plaatsvindt;
- de student een salaris van de werkgever ontvangt;
- het werkend leren wordt vastgelegd door een samenwerkingsovereenkomst (de zogenaamde tripartiete overeenkomst) tussen student, hogeschool en mkb-bedrijf;
- bedrijven, brancheverenigingen en hogescholen samen betrokken zijn bij het vormgeven van het opleidingstraject.

Binnen deze kaders variëren de Mkb-routes in het hbo in opzet, inrichting en uitvoering, al naar gelang de behoefte van bedrijven en studenten in een regio of sector en de keuzes van de hogeschool.

* Een Associate degree-opleiding (Ad) is een tweejarige duale of deeltijd-hbo. Qua eindniveau zit de Associate degree (hbo niveau 5) tussen een mbo-4 en een bachelor (6) in. Een Associate degree is vaak praktijk- en beroepsgericht dan een hbo-bacheloropleiding. De student leert problemen herkennen en bedenkt hoe deze opgelost kunnen worden en maakt daarmee het verschil op de werkvloer. Theorieën uit vakgebieden worden toegepast op situaties in de praktijk en de opleidingsprogramma's sluiten goed aan op de vraag vanuit het bedrijfsleven. Hbo-instellingen ontwikkelen Ad-opleidingen in nauwe samenwerking met het werkveld en roc's.

Studenten kunnen na het behalen van een Ad-diploma direct of op een later moment instromen in een hbo-bacheloropleiding. Afhankelijk van hoe verwant de bachelor is aan de Ad kunnen zij na twee of meer jaren het bachelordiploma behalen. Voor zowel de Ad als de bachelor ben je in het hbo toelaatbaar vanaf een mbo-4- of hoger diploma. Er kan (voor een havodiploma) sprake zijn van aanvullende eisen.

1.1 Waarom een Mkb-route in het hbo?

Een Mkb-route is interessant voor studenten, hogescholen en voor bedrijven en hun werknemers:

Voor studenten en werknemers:

- Afgestudeerde mbo-4-studenten kunnen zich verder ontwikkelen en kunnen dit doen in combinatie met een baan en salaris.
- Ook gediplomeerde havisten die zich goed willen voorbereiden op de arbeidsmarkt en zich daarvoor nog willen doorontwikkelen maar niet fulltime willen studeren, kunnen studie en werk combineren.
- Studenten (bijvoorbeeld havisten) die uitvallen uit een voltijd hbo-opleiding kunnen eventueel toch in een deeltijd- of duale Ad of bachelor hun hbo-studie afronden en het diploma behalen terwijl zij al aan het werk zijn.
- Huidige medewerkers die werken op mbo-4-niveau of hoger kunnen in combinatie met hun werk de stap naar het hbo maken.
- Huidige medewerkers die werken op hbo-niveau maar nog geen hbo-diploma hebben, kunnen hun doorontwikkeling (werkend leren) verzilveren met een hbo-diploma.
- Werkenden of werklozen met een minimaal een mbo 4- of vo-diploma die zich willen omscholen (zijinstromers) kunnen dit ook in een Mkb-route doen.

Voor hogescholen:

- Hogescholen kunnen meer mensen de kans geven de stap naar het hbo te maken, en met name degene die zich wil doorontwikkelen in combinatie met werk (starters én ervaren werkenden).
- Hogescholen worden daarmee toegankelijker voor nieuwe doelgroepen. Hogescholen kunnen de bekendheid van het opleidingsaanbod voor werkenden vergroten en daarmee de instroom in deze opleidingen versterken.
- Hogescholen kunnen hun agenda rond 'een leven lang ontwikkelen' en flexibilisering van opleidingen voor werkenden concrete invulling geven.
- Hogescholen kunnen opleidingen beter laten aansluiten op de arbeidsmarkt.
- Hogescholen kunnen de samenwerking met bedrijven versterken, waardoor de inhoud van de opleidingen sneller kan meebewegen met ontwikkelingen in het vakgebied en op de arbeidsmarkt.

1.2 Waarom zou je als bedrijf deelnemen aan een Mkb-route?

Misschien vraag je je af waarom je als bedrijf zou deelnemen aan een Mkb-route. We zetten daarom een aantal voordelen voor je op een rij:

Reden 1: Nieuwe medewerkers aantrekken en bestaande medewerkers behouden.

Veel mkb-bedrijven zitten te springen om (hooggeschoold) personeel, vanwege vergrijzing of bijvoorbeeld

uitbreiding van de bedrijfsactiviteiten. In de Mkb-route in het hbo gaan studenten vroegtijdig aan de slag in mkb-bedrijven in leer-werktrajecten. Niet alleen kun je als bedrijf zo nieuwe mensen binnenhalen, ook kunnen je eigen medewerkers zich verder ontwikkelen en hun werk- en denkniveau versterken.

Reden 2: Innovatiever kunnen werken

Hbo-studenten geven je bedrijf belangrijk nieuw innovatief vermogen. Niet alleen kijken zij op een frisse manier tegen bestaande situaties aan, ook krijgen zij op de hogeschool onderwijs in nieuwe inzichten en technieken. Denk hierbij aan digitalisering en (bredere) technologische ontwikkeling, internationalisering (met kansen en risico's) en verduurzaming (energietransitie en toenemende circulariteit). Heb je als mkb-bedrijf een medewerker in dienst (genomen) die deze route volgt, dan ontwikkel je als bedrijf mee met de student!

Reden 3: Vakmensen opleiden voor de sector

Het mkb staat voor belangrijke uitdagingen. Innovatie en vakmanschap in het mkb zijn van groot belang voor veel sectoren die cruciaal zijn voor de Nederlandse economie. Het aantrekken en behouden van goed gekwalificeerde werknemers zijn daarvoor vanzelfsprekend een voorwaarde.

Reden 4: Sociale motieven

Schoolverlaters (mbo en hbo) zijn niet automatisch gekwalificeerd wanneer zij een opleiding afgerond hebben. Een groot deel van hun kennis en vooral ook de toepassing ervan kunnen zij niet opdoen in de banken van hun hbo-opleiding. Samen met het mbo en hbo leiden we werknemers op en samen zorgen we ervoor dat zij via een uitdagende baan een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van de Nederlandse samenleving.

Reden 5: Leercultuur versterken

Het creëren van leer-werkplekken versterkt de leercultuur in een bedrijf. Niet alleen de hbo-student, maar alle medewerkers zien hoe leren en werken op de werkvloer kunnen worden gecombineerd.

Reden 6: Betere aansluiting theorie en praktijk

Bedrijven kunnen door deelname aan de Mkb-route hun relatie met opleiders verbeteren en bijdragen aan een betere aansluiting tussen theorie en praktijk.

1.3 Wat is een hbo-opleiding precies? Het hbo en de hbo-student

Hbo-opleidingen worden verzorgd door hogescholen. Er zijn in Nederland 37 hogescholen die door de overheid worden bekostigd. Daarnaast zijn er ook diverse particuliere hogescholen. Een Mkb-route kan een tweejarige Associate degree (Ad) zijn of een vierjarige bachelor. Beide zijn erkende hbo-opleidingen die je afsluit met een erkend hbo-diploma. De Ad (hbo-niveau 5) zit qua niveau dus precies tussen mbo 4 (en havo) en de hbo bachelor (niveau 6) in. De Ad is vaak meer praktijk- en beroepsgericht dan de bachelor.

Een hbo-opleiding leidt op tot een specifiek beroep binnen de overheid of het bedrijfsleven. Naast het overdragen van theoretische kennis speelt het ontwikkelen van vaardigheden die nauw aansluiten bij de beroepspraktijk een belangrijke rol. Hbo-studenten leren om kennis meteen toe te passen en oplossingsgericht te werken. Binnen een bedrijf kunnen zij een belangrijke schakel vormen tussen actuele theoretische kennis uit onderzoek en de toepassing ervan in de dagelijkse werkzaamheden van een mkb-bedrijf.

1.4 Welke rol speelt het mkb in de Mkb-route in het hbo?

Voor bedrijven is een belangrijke rol weggelegd in de Mkb-route. Duaal leren/werkend leren betekent immers dat het leren grotendeels op de werkplek plaatsvindt. De werkplek is dus essentieel, evenals de wijze waarop de student wordt gefaciliteerd en begeleid op die werkplek.

Hoe beter opleiding en praktijk aansluiten, hoe beter het is voor de student én het bedrijf. Dit kent natuurlijk zijn grenzen: in een opleiding worden veel studenten opgeleid, voor een veelheid aan verschillende bedrijven. Goede manieren om betrokkenheid te creëren zijn bijvoorbeeld:

deelnemen aan een arbeidsmarktonderzoek, meedenken in een werkveldcommissie, meedenken in de ontwikkeling van de opleiding, feedback geven tijdens een opleidingstraject, je verdiepen in goede praktijkbegeleiding en iemand daar ook tijd en ruimte voor geven.

1.5 Hoe richt je een leerwerkplek in voor een hbo-student?

Wanneer je overweegt een leer-werkplek in te richten in je bedrijf, is een aantal dingen van belang. Ten eerste: een hbo-student met een leerwerkplek werkt niet alleen, maar moet ook tijd krijgen om te leren. Het is belangrijk dat het takenpakket van de hbo-student hiervoor ruimte krijgt binnen de werkweek.

Daarnaast moet een praktijkbegeleider op de werkvloer meekijken met het dagelijks werk van de student. Hij moet bekend zijn met de opleiding en de opdrachten, begeleiding op maat (kunnen) bieden en dient samen met de opleiding voortgangsgesprekken te voeren. Ook de begeleider wordt daarvoor bij voorkeur in tijd gefaciliteerd.

Van de hogeschool kun je informatie verwachten die je als praktijkbegeleider nodig hebt. In een tripartiete overeenkomst worden de rechten en plichten van de student, de opleiding en de werkgever besproken en vastgelegd. Deze overeenkomst is de basis voor een goede samenwerking in de driehoek. Denk daarbij bijvoorbeeld aan periodiek overleg in de driehoek en/of bedrijfsbezoek van de opleiding aan de werkplek. Jouw betrokkenheid als werkgever draagt bij aan het succes van de student/jouw medewerker!

1.6 Waar moet je op letten als je deelneemt aan een Mkb-route?

Let voordat je van start gaat op de volgende punten:

Heldere kaders

Zorg bij de samenwerking met hbo-instellingen voor heldere kaders. Leg daarom de rol van elke partij contractueel vast in een tripartiete overeenkomst. Daarmee zorg je dat de verplichtingen van beide partijen eenduidig zijn. Ook moeten beide partijen verplicht aanwezig zijn bij assessments en bedrijfsbezoeken.

Commitment creëren/relatiemanagement

De Mkb-route voor hbo-studenten gaat niet om één plek voor één student, maar om een relatie tussen hbo-opleiding en bedrijven voor de lange termijn. Luister dus goed naar elkaars behoeften, vertaal elkaars wensen en eisen in een heldere overeenkomst, streef naar een gezamenlijke visie, informeer elkaar regelmatig en durf elkaar ook aan te spreken op zaken die niet goed verlopen.

Investing in tijd

Een gezamenlijke visie ontwikkelen en onderhouden vergt regelmatig overleg en contact. Niet alleen bij het opzetten van de opleiding, maar ook in volgende jaren. Dat betekent dat mkb-bedrijven investeren in tijd en geld.

De [Subsidieregeling praktijkleren](#) komt bedrijven hierin tegemoet.

Als je als bedrijf deelneemt aan de Mkb-route, investeer je bovendien in de ontwikkeling van je (nieuwe) medewerker. De medewerker heeft tijd nodig om studie en werk goed te (leren) combineren.

Ondersteuning voor bedrijfsbegeleiders

Niet elke mkb-onderneming heeft ervaring met het ondersteunen van studenten. Bedenk van tevoren wat bedrijfsbegeleiders nodig hebben, in overleg met de hbo-opleiding.

Dynamiek van het onderwijs

Wees flexibel, want in het onderwijs heerst een andere dynamiek dan in het bedrijfsleven. Houd daar rekening mee bij zaken als het opstellen van contracten, het onderhouden van contacten en het aandeel van de hbo-opleiding in de Mkb-route. Denk ook aan het feit dat roosters in blokken (hogeschool) en in weken (bedrijven) niet vanzelfsprekend op elkaar aansluiten.

1.7 Tips voor een geslaagde samenwerking

Wat kun je doen om de samenwerking tot een succes te maken?

Tip 1: Bedenk van tevoren goed wat een leer-werkplek in je bedrijf betekent.

Een student is niet zomaar een goedkope arbeidskracht die direct inzetbaar is, maar moet tijdens de opleiding als een volwaardige medewerker worden behandeld. Daarnaast is de hbo-student ook een leerling: er moet een veilige leeromgeving zijn met ruimte voor vragen en fouten.

Tip 2: Betrek medewerkers bij het vormgeven van de leerwerkplek.

Veel werknemers krijgen te maken met de student als hij/zij eenmaal aan het werk gaat. Bespreek met de andere medewerkers wat precies de functieomschrijving/studietraject van de student is. Laat medewerkers aangeven wat hun verwachtingen zijn en geef aan wat wel en niet mogelijk is.

Tip 3: Selecteer de praktijkbegeleider zorgvuldig.

Praktijkbegeleiding is belangrijk, dus selecteer de praktijkbegeleider zorgvuldig. De praktijkbegeleider moet zich van tevoren verdiepen in de opleiding en de studentopdrachten; geef hem/haar daarvoor de tijd.

Tip 4: Koppel studenten onderling als er meerdere zijn.

Indien er meerdere studenten in het bedrijf leren en werken, zorg er dan voor dat zij van elkaars ervaringen kunnen profiteren en dat zij vanaf het begin van hun leerwerktraject met elkaar in contact zijn. Faciliteer dit contact, zowel in ruimte als in tijd.

Tip 5: Regel het financieel gedeelte van tevoren goed.

Breng van tevoren goed in kaart wat de financiële gevolgen zijn van het creëren van een leerwerkplek. Wat zijn de te verwachten kosten? Zijn er subsidies waarvan je gebruik kunt maken, zoals de [Subsidieregeling praktijkleren](#), de [SLIM-regeling](#) of [Opleidings- en Ontwikkelingsfondsen](#)? En kun je misschien met andere werkgevers samenwerken bij het in dienst nemen van leerlingen?

Tip 6: Monitor de gemaakte afspraken

Maak niet alleen bij de start afspraken over een goede samenwerking in de driehoek, maar houd ook gedurende de trajecten samen met de opleiding en de deelnemer de gemaakte afspraken in de gaten. Voortschrijdend inzicht kan ervoor zorgen dat afspraken aangepast moeten worden.

